

RODNEY CASTLEDEN

**OAMENI
CARE AU SCHIMBAT LUMEA**

Traducere din limba engleză de Mihaela Văcariu

**METEOR
PRESS**

Redactor: *Diana Morărașu și Ioana Bârzeanu*
Tehnoredactor: *Rodica Boacă*
Copertă: *www.prodtp.ro*

Titlul original: *People who Changed the World*
Copyright © Omnipress 2005.
First published in Great Britain by Futura in 2005.

© 2011, reeditare 2012 Toate drepturile asupra acestei ediții
sunt rezervate editurii METEOR PRESS.

Contact: C.P. 41-128
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: editura@meteorpress.ro

Distribuție la:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: carte@meteorpress.ro
www.meteorpress.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CASTLEDEN, RODNEY

Oameni care au schimbat lumea / Rodney Castleden ; trad.: Mihaela
Văcariu. - București : Meteor Press, 2011

Index
ISBN 978-973-728-547-8

I. Văcariu, Mihaela (trad.)

94(100)

Opiniile prezentate în acest volum aparțin autorului. Informația este furnizată pornind de la premisa că cititorii au răspunderea de a face propriile evaluări asupra subiectelor discutate și sunt sfătuiți să consulte un specialist pentru a verifica toate reprezentările, afirmațiile și informațiile relevante obținute din această carte.

CUPRINS

<i>Introdúcere</i>	13
I Antichitatea	19
Imhotep	20
Hammurabi	22
Moise	24
Muwatallis	26
Ramses al II-lea	29
Agamemnon	31
Homer	34
Nabucodonosor al II-lea	36
Pitagora	38
Buddha	40
Confucius (Kong Fu Zi)	41
Eschil	44
Xerxes	47
Fidias	49
Sofocle	52
Pericle	54
Platon	57
Aristotel	60
Alexandru cel Mare	62
Erostrat	68
Euclid	70
Arhimede	71
Qin Shi Huangdi (Împăratul Qin)	74
Iulius Caesar	76
Marc Antoniu	80
Augustus	82
Iisus Hristos	85
Ptolemeu	89
Alaric I	92
Attila Hunul	95

OAMENI CARE AU SCHIMBAT LUMEA

II	Lumea medievală și renesanțistă	99
	Clovis	100
	Cosmas Indikopleustes	102
	Mahomed	103
	Carol cel Mare	106
	William Cuceritorul	108
	Saladin	113
	Ginghis-Han	116
	Marco Polo	118
	Dante Alighieri	121
	William din Ockham	123
	Johannes Gutenberg	124
	Cristofor Columb	126
	Leonardo da Vinci	129
	Vasco da Gama	130
	Nicolaus Copernic	133
	Francisco Pizarro	135
	Ferdinand Magellan	137
	Martin Luther	140
	Ivan cel Groaznic	144
	Richard Tarleton	148
	Hideyoshi Toyotomi	150
	Akbar	153
	Sir John Harrington	155
	Galileo Galilei	157
	William Shakespeare	161
III	Lumea Iluminismului	167
	Cardinalul Richelieu	168
	Oliver Cromwell	171
	Blaise Pascal	174
	Sir Isaac Newton	177
	Gottfried Leibniz	181
	Thomas Savery	186
	Petru cel Mare	188
	Abraham Darby	190

Voltaire	192
Mihail Lomonosov	194
Jean Jacques Rousseau	196
James Hutton	199
James Cook	203
George Washington	205
James Watt	209
Thomas Paine	212
Frații Montgolfier	214
Printul Gebhard von Blücher	216
Johann Pestalozzi	219
Johann Wolfgang von Goethe	221
Wolfgang Amadeus Mozart	226
Marchizul de la Fayette	229
Maximilien Robespierre	233
Lordul Horatio Nelson	238
William Wilberforce	245
William Symington	247
Thomas Malthus	249
Lordul Elgin	252
IV Lumea secolului al XIX-lea	255
Napoleon Bonaparte	256
Ducele de Wellington	258
Ludwig van Beethoven	264
Richard Trevithick	266
Elizabeth Fry	268
Robert Owen	270
Simón Bolívar	275
Arthur Schopenhauer	278
Louis Daguerre	280
Michael Faraday	282
William Henry Fox Talbot	284
Isambard Kingdom Brunel	285
Louis Agassiz	287
Thomas Cook	290

OAMENI CARE AU SCHIMBAT LUMEA

Abraham Lincoln	292
Charles Darwin	296
Cyrus McCormick	301
Elisha Otis	303
Charles Dickens	304
Richard Wagner	308
Karl Marx	310
Louis Pasteur	315
Heinrich Schliemann	319
Joseph Lister	326
Lev Tolstoi	328
Gottlieb Daimler	332
John Boyd Dunlop	334
Émile Zola	335
Henry Morton Stanley	338
Karl Benz	343
Thomas Edison	344
Alexander Graham Bell	347
W. G. Grace	349
Friedrich Alfred Krupp	351
Oscar Wilde	352
V Lumea modernă	359
Sigmund Freud	360
Împăratul Wilhelm al II-lea	363
Frank Lloyd Wright	368
Orville Wright	370
Wilbur Wright	372
Marie Curie	373
Țarul Nicolae al II-lea	374
Mohandas Gandhi	377
Vladimir Ilici Lenin	382
Bertrand Russell	387
Guglielmo Marconi	390
Arnold Schoenberg	393

Winston Churchill	395
Carl Gustav Jung	401
Mohammed Ali Jinnah	408
Iosif Stalin	410
Albert Einstein	417
Marie Stopes	420
Pablo Picasso	421
James Joyce	424
D. H. Lawrence	428
Le Corbusier	430
Irving Berlin	433
Ludwig Wittgenstein	435
Adolf Hitler	437
Charlie Chaplin	444
Jomo Kenyatta	446
Jawaharlal Nehru	448
Mao Zedong	450
Walt Disney	454
Richard Rodgers	456
Gregory Pincus	458
Robert Oppenheimer	459
Maica Tereza	461
Jesse Owens	462
Joan Littlewood	463
Francis Crick	465
John F. Kennedy	466
Spike Milligan	468
Billy Graham	470
Nelson Mandela	472
Leonard Bernstein	475
Edmund Hillary	478
Papa Ioan Paul al II-lea	479
Robert Maxwell	483
Peter Sellers	487
Marilyn Monroe	489

OAMENI CARE AU SCHIMBAT LUMEA

Bill Haley	491
Fidel Castro	493
Che Guevara	495
Martin Luther King	496
Mihail Gorbaciov	499
Elvis Presley	502
Germaine Greer	504
John Lennon și Paul McCartney	506
Bob Geldof	510
Bill Gates	514
Tim Berners Lee	516
Osama bin Laden	518
<i>Index de nume</i>	523

ARISTOTEL

S-a născut la Stagira, în anul 384 î.H., și a murit la Chalcis, în anul 322 î.H. A fost filozof, moralist, psiholog și gânditor politic grec din Antichitate; a fost tutorele lui Alexandru cel Mare.

REALIZĂRI:

A stimulat curiozitatea lui Alexandru cel Mare despre lume și i-a stârnit impulsul de a cuceri Răsăritul.

A inventat silogismul.

A creat metoda vestică modernă de învățare prin subiecte.

A creat empirismul, tradiția intelectuală occidentală de învățare prin observare.

A îndrumat dezvoltarea gândirii științifice în Evul Mediu.

Renașterea și Reforma au însemnat o parțială respingere a lui Aristotel.

ARISTOTEL S-A NĂSCUT la Stagira, o colonie grecească din peninsula Calcidiei din nord-vestul Mării Egee, fiu al lui Nicomach și medic al regelui Macedoniei, Amyntas al II-lea, tatăl lui Filip Macedoneanul și bunic al lui Alexandru cel Mare; Aristotel făcea parte din aceeași generație ca și tatăl lui Alexandru. Ca origine, Aristotel era ionian – ionienii colonizaseră Stagira, venind de pe Insula Eubeea, de unde se trăgea mama lui Aristotel, fiind deci firesc ca, în ultimul an al vieții, Aristotel să se retragă acasă pe aceeași insulă. Filozofii ionieni erau interesați în mod deosebit de studiul naturii și este posibil ca interesul profund al lui Aristotel pentru cercetarea tuturor aspectelor naturii să-și fi aflat rădăcinile în această tradiție.

În anul 367 î.H., filozoful a plecat la Atena pentru a studia la Academia lui Platon și a rămas acolo, ca dascăl, până la moartea lui Platon din anul 348 î.H., moment în care Speusippus a ajuns în fruntea Academiei, iar Aristotel a părăsit Atena pentru a perioadă de 12 ani. Acesta a ajuns la Atarneus, în Asia Mică, unde s-a căsătorit; apoi s-a îndreptat către Mitilene.

În anul 342 î.H., regele Filip Macedoneanul l-a numit tutore al fiului său, iar Aristotel a plecat, cum se cuvenea, la Pella spre a-i fi profesor lui Alexandru, atunci în vârstă de 13 ani. La sfârșitul acestui

remarcabil episod, marcat de asasinarea lui Filip Macedoneanul și urcarea pe tron a lui Alexandru, Aristotel nu a mai avut niciun motiv să rămână în Macedonia unde, din câte se pare, avea o influență destul de redusă, în ciuda faptului că își făcuse probabil un cerc de prieteni, printre care se afla și Teofrast. S-a reîntors la Atena în anul 335 î.H. pentru a-și întemeia propria academie, un colegiu recunoscut, care purta numele de Lyceum, după templul lui Apollo Lyceus, aflat în apropiere. Aristotel a predat la Lyceum timp de 12 ani, iar relația sa cu Alexandru, plecat în cucerirea lumii, s-a destrămat în mod firesc. S-au făcut anumite înțelegeri cu însoțitorii lui Alexandru pentru a i se transmite informații științifice din Răsărit. Aristotel a scris chiar o piesă intitulată *Alexandru* sau *În colonii*. Faptele lui Alexandru însuși nu lasă să se întrevadă o influență prea consistentă din partea marelui lui dascăl Aristotel, deși acesta poate să-i fi stimulat curiozitatea despre lume, alimentând interesul acestuia pentru Răsărit.

Discipolii lui Aristotel au ajuns cunoscuți sub numele de peripateticieni, datorită deprinderii lor neobișnuite de a se plimba în sus și în jos în timp ce predau. La început, filozofia lui Aristotel o urma pe cea a lui Platon, dar după moartea acestuia, Aristotel a urmat în mod inevitabil o cale proprie, diferită. În timp ce Platon studiasă realitatea în întregul ei, și apoi în principal ca pe un concept intelectual, Aristotel își împărțea realitatea în mai multe sfere precum fizica, biologia, politica și psihologia. În metoda lui Aristotel putem mult mai ușor recunoaște metoda occidentală modernă de studiu, în care cercetarea și învățarea sunt separate în multe și diferite materii. Învățământul occidental se bazează pe acest principiu, acesta fiind modul în care ni se predă tuturor la școală.

Aristotel a inventat silogismul, argumentarea în trei părți atât de familiară nouă astăzi: „Toți oamenii sunt animale; toate animalele mor; deci, toți oamenii trebuie să moară.”

La moartea lui Alexandru, în anul 323 î.H., la Atena a apărut o reacție antimacedoneană foarte puternică – Alexandru fusese un mare asupritor al vecinilor săi, care erau bucuroși să scape de el. Aristotel a avut de suferit în urma acestei reacții de ostilitate, fiind acuzat de acte de impietate. Amintindu-și cele întâmplate lui Socrate într-o

OAMENI CARE AU SCHIMBAT LUMEA

situație oarecum asemănătoare, Aristotel a fugit după adăpost la casa mamei sale din Chalcis, pe Insula Eubeea, unde a murit în anul următor.

În afara operelor sale, prea puține se știu despre Aristotel ca persoană. Busturile care îl reprezintă ne înfățișează o gură hotărâtă și niște ochi atenți și cercetători. Tradiția spune că avea un defect de vorbire și că era preocupat de îmbrăcăminte. Era un curtean, înzestrat însă cu acea curiozitatea nepotolită și de neoprit a minții grecești.

Ca profesor al lui Alexandru cel Mare, lui Aristotel i-ar reveni un loc inferior în istorie, figura lui fiind mult mai importantă datorită influenței uriașe a scrierilor sale asupra unui spectru enorm de domenii, de la etică, politică și retorică până la biologie, fizică și psihologie. În realitate, majoritatea operelor sale sunt note de lectură ale discipolilor săi, editate și publicate de Andronicus din Rodos în secolul I d.H. În ciuda faptului că opera lui Aristotel ne este în mod evident incomplet cunoscută în întregul ei, scrierile care s-au păstrat arată vastitatea extraordinară a gândirii acestuia. Cele mai citite sunt *Metafizica*, *Politica* și *Poetica*, faptul că opera sa *Despre dreptate*, replică la *Republica* lui Platon, nu s-a păstrat, fiind o mare pierdere.

Pe lângă marea diversitate a preocupărilor sale, Aristotel avea o gândire originală, sistematică și sofisticată. Acesta prezintă o importanță deosebită datorită uriașei sale influențe asupra unor gânditori de mai târziu, mai ales din Evul Mediu, prin intermediul lui Toma d' Aquino. Dante a fost puternic influențat de Aristotel, căruia îi spunea „Filozoful”. Opera lui Aristotel a exercitat o influență profundă asupra întregii tradiții științifice și intelectuale a Occidentului.

ALEXANDRU CEL MARE

S-a născut la Pella, în Macedonia, în anul 356 î.H., și a murit în Babilon, în anul 323 î.H.

A fost un general carismatic, rege al Macedoniei, dictator militar, cuceritor, creator al unui mare imperiu, emblemă a regelui războinic.

REALIZĂRI:

338 î.H. – *La vârsta de 18 ani a comandat armata în bătălia de la Cheroneea.*

334 î.H. – *Bătălia de la Granicos: a învins armata persană.*

333 î.H. – *Bătălia de la Issos: i-a învins pe perșii conduși de Darius.*

332 î.H. – *A asediat și cucerit Tyrul.*

331 î.H. – *A fondat orașul Alexandria.*

331 î.H. – *Bătălia de la Arbela: i-a învins pe perșii conduși de Darius.*

331 î.H. – *A cucerit Babilonul, Susa și Persepolisul, pe care l-a distrus.*

330 î.H. – *L-a urmărit pe Darius în Media, unde acesta a fost asasinat.*

326-325 î.H. – *A încercat să cucerească India*

A devenit modelul altor cuceritori de mai târziu.

ALEXANDRU CEL MARE era fiul regelui Filip Macedoneanul, general și administrator de înaltă clasă, și al strălucitoarei, impulsivei și temperamentalei regine Olympia. Alexandru a moștenit în mare măsură trăsăturile ambilor părinți, cea mai izbitoare diferență față de aceștia fiind faptul că era mai ambițios decât tatăl său, Alexandru dovedindu-se de fapt unul dintre cei mai ambițioși oameni ai tuturor timpurilor. Mama sa, Olympia, l-a învățat că se trăgea din Ahile, ideea aceasta fixându-se atât de bine în mintea lui Alexandru, încât profesorul său, Aristotel, îl numea Ahile. Conform acestei obsesii, Alexandru a învățat pe de rost *Iliada*, purta întotdeauna asupra lui un exemplar al poemului epic al lui Homer și dădea în mod conștient viață periculoasei fantezii că ar fi fost unul din eroii lui Homer.

Copil fiind, puternicului și neînfricatului Alexandru îi mersese vestea pentru reușita de a-l îmblânzi pe Bucefal, un cal năruș pe care nimeni altul nu îndrăznea să-l încalcece. Alexandru a devenit elevul lui Aristotel la vârsta de 13 ani, acesta sădindu-i o mare dragoste de literatură, geografie și etnologie, care i-au alimentat și oferit informații pentru cariera militară. La 18 ani, Alexandru a fost comandantul unei părți a cavaleriei tatălui său în bătălia de la Cheroneea, încredințându-i-se și rolul de ambasador al tatălui său la Atena. Era un tânăr atent pregătit pentru a fi rege.

Când Alexandru a împlinit vârsta de 20 de ani, Filip Macedoneanul a fost asasinat; nu se cunoaște dacă Alexandru a fost implicat

În conspirația pentru răpunerea propriului tată, evenimentul părând însă a fi o lovitură de palat bine organizată, care a survenit într-un moment foarte propice pentru Alexandru. Există bănuiala că Olympia a avut un rol de jucat în această acțiune. Dând crezare zvonului despre moartea lui Alexandru, aflat departe, în război cu un trib din miazănoapte, poporul din cetatea Teba, din sud, s-a răsculat împotriva dominației macedonene, invitând Atena să i se alăture în luptă. Alexandru s-a năpustit cu armata asupra Tebei, distrugând toate clădirile, cu excepția templelor și a casei poetului Pindar. Incidentul acesta dezvăluie mai multe aspecte ale firii lui Alexandru: respect plin de inteligență față de anumite lucruri, sentimentalism pregnant, aplecare către gesturi grandioase, brutalitate și impetuositate distructivă. Admiratorii lui Alexandru sunt încântați că acesta a cruțat casa poetului, trecând cu vederea faptul că a vândut ca sclavi 30 000 de cetățeni civili ai Tebei.

Tatăl visase să cucerească Persia, iar fiul dorea acum să-și întrecă tatăl și să transforme visul în realitate. În anul 334 î.H., Alexandru a traversat Hellespontul în fruntea unei armate de 35 000 de oameni, fiind întâmpinat de armata persană pe malurile râului Granicos. Câștigând bătălia, întreaga Asie se afla la picioarele sale. Spre deosebire de cetatea Halicarnas, care a rezistat unui asediu, celelalte orașe au cedat cu ușurință. În anul 333 î.H., după un serios acces de boală, a pornit în marș de-a lungul coastei de sud a Anatoliei, pătrunzând în Siria. Darius al III-lea, regele persan, a ridicat o imensă armată pentru a-l opri, dar Alexandru a capturat tabăra lui Darius, luându-i acestuia soția și fiul drept prizonieri. Încă o dată, Alexandru și-a atras admirația pentru comportamentul generos față de aceștia.

După un asediu de șapte luni, a cucerit Tyrul prin construirea unui căi de acces în afara insulei. A ucis 8000 de locuitori ai Tyrului, vânzând ca sclavi alți 30 000. Se consideră că această operațiune este cea mai mare realizare militară a lui Alexandru cel Mare. În continuare, a făcut același lucru și în Gaza, după care a venit rândul Egiptului, unde Alexandru a fost întâmpinat ca eliberator, egiptenii urându-și conducătorii perși pentru asprimea lor. În Delta Nilului, Alexandru a fondat un nou oraș, căruia i-a dat propriul nume – Alexandria.